

DOI: 10.32347/2076-815x.2022.79.296-312

УДК 72.03

Парнета М.Б.,

mariana.b.parneta@lpnu.ua, ORCID: 0000-0001-9459-3676,

Національний університет «Львівська політехніка»

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕДІЙНОСТІ АРХІТЕКТУРИ ТА ІНФОРМАТИВНОСТІ ПРОСТОРІВ МІСТ

Розглянуто феномен медійності архітектури та міських просторів через їх інформативну сутність. Медійність в архітектурі доповнює концептуальний підхід до створення нових об'єктів, формування та розвитку міських просторів у сьогоденні, а також допомагає підтримувати зв'язок з історичними об'єктами. Досліджено генезис медійності архітектури та просторів міста, її еволюцію протягом історії людства. Медійність проаналізовано на трьох рівнях: рівні міста, громадського простору та окремих архітектурних об'єктів, і визначено їх особливості. Встановлено зв'язок медійності архітектури та міських просторів з політичними, соціальними, культурно-духовними подіями, які відбувались в житті суспільства. Виявлено інформаційні константи як сталі характеристики архітектури. Сформовано уявлення про семантичність архітектури та просторів міст. З'ясовано роль історичних умов формування медійності у сучасній архітектурній практиці, адже в умовах сучасного проектування виникають нові вимоги до інформаційної сутності та ролі архітектури в житті суспільства.

Ключові слова: медійність архітектури; інформативність архітектури; семантичність архітектури; генезис архітектури; еволюція архітектури.

Постановка проблеми. У сьогоденні архітектура втрачає свою інформативну сутність, натомість стаючи комерційно орієнтованою. Сучасні архітектори пропонують цікаві форми, але не вкладають у них конкретного сутнісного змісту. Міський простір наповнюється беззмисловою інформацією, що дезорієнтує людину. Звернення до еволюції медійності архітектури та просторів міст та простеження зв'язку з політичними, соціальними, релігійними подіями в історії людства допоможе наповнити сучасну архітектуру інформативною сутністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання історичного формування медійності сучасної архітектури та просторів міст першим почав досліджувати британський вчений Г. Паску, який фактично сформулював базові принципи медійності архітектурного об'єкта та разом з архітектором

С. Прайсом зумів перенести їх на архітектурні об'єкти [20]. Досліджувану проблематику висвітлено у працях Ч. Дженкса [3], Ж. Гюйо [10], П. Ейзенмана [2], А. Іконнікова [11], С. Ванеяна [8], Г. Косикова [13].

Мета дослідження. Метою даної статті є прослідкувати еволюцію інформативної сутності архітектури, виявити інформаційні константи в архітектурі та просторах міст, сформулювати уявлення про семантичність в архітектурних об'єктах.

Виклад основного матеріалу. Архітектура як вид мистецтва супроводжує розвиток людства впродовж всієї історії за допомогою медійності (здатності нести в собі певну інформацію) та сприяє взаємодії людини з середовищем, синтезує їх співіснування. Така здатність характеризується довговічністю, адже безпосередньо пов'язана з часом спорудження будівлі та її подальшим функціонуванням. Важливими є також явище генезису (процесу виникнення) медійності архітектури та її еволюції як процесу зміни уявлень про її сутність.

Отже, об'єктом дослідження виступає архітектура та простір міст різних історичних періодів, предметом дослідження є інформативна сутність архітектури та генезис уявлень про її внутрішній зміст.

Медійність архітектури, з одного боку, доповнює концептуальний підхід до створення нових об'єктів, формування та розвитку міських просторів сьогодення, а з другого боку - допомагає підтримувати зв'язок з історичними об'єктами. Таким чином людство має можливість вивчати свою історію. Наприклад, на думку Ванеяна С.С. катакомби як тип сакральної споруди можна розглядати як один зі способів комунікації, адже вони дозволяють тримати зв'язок з померлими і, відповідно, зберігати пам'ять про них. [8]

Форми архітектурних об'єктів використовуються як символи, що виступають засобами вираження художнього й філософського змісту. На думку Іконнікова А.В., архітектурна форма, яка має змістовне наповнення, виконує комунікативну функцію і її варто розглядати як мову [11]. Можна сказати, що архітектура виконує дві взаємопов'язані задачі: є втіленням художнього змісту та передає його тому, до кого він звернений.

Осмислення медійності архітектури розпочнемо з *Межиріччя*, коли планування міст загалом відповідало чіткій космічній структурі [22]. До прикладу, Вавилон у плані мав закладений прямокутник, поділений прямими широкими дорогами на великі частини, розмежовані вулицями та оточені мурами для захисту від ворогів [12]. У центрі міста на пагорбі або штучному насипі розташовувалось святилище, характерною була нерегулярна мережа вулиць та наявність невеликих дворів. Кожне місто мало покровителя – бога чи богиню, статуї яких розміщувалися у зведених на платформах храмах для піднесення їх над помешканнями звичайних людей та захисту від повеней. У

громадському просторі не було міських площ, натомість створювалися двори при палацах і храмах – прямокутні й орієнтовані за чотирма сторонами світу [21]. Цифра «чотири» в шумерській міфології позначала загал і всеохопність; наприклад, бог Мардук мав чотири вуха і чотири ока, керував колісницею з чотирма кіньми та його супутниками були чотири вітри [7].

Зведення споруд підкорялося ідеї міфічної світобудови. В архітектурі переважали прямокутні форми та сприймалися як протиставлення природним формам. Характерне терасування як втілення гори, на якій мешкали боги, та сходи, якими боги спускалися до світу людей, а люди могли «піднятися» до богів. Відомим типом шумерської архітектури є зіккурат як сполучна ланка між небесним світом божеств і земним людським. Яруси зіккуратів забарвлювали різними кольорами. Чорний ототожнювався з підземним світом, червоний – із землею, блакитний – з небом. Найвідомішим прикладом зіккурату є Вавилонська вежа, присвячена богу Мардуку, який вважався покровителем міста [1]. У верхньому ярусі жила жриця, що вважалася дружиною Мардука. Щороку на цю роль вибирали нову дівчину, яка обов'язково повинна була бути гарною, молодою, незайманою та походити зі знатної родини.

При дослідженні медійності архітектури та міських просторів цікавою є епоха *Стародавнього Єгипту*, коли місто зазвичай мало форму квадрата чи прямокутника [22]. Часто використовується в містобудуванні поділ на геометрично правильні зони, розмежування забудови за соціальними та майновими характеристиками, створення найпростішої системи водопостачання й очищення стічних вод. Як правило, місто поділяється на три частини: ритуальний центр (резиденція жерця), адміністративний центр (резиденція фараона, знаті та монарха), резиденція ремісника й бідняків [18], між якими розташовані склади та торгові площі. Головні вулиці вузькі (2-3 м), орієнтовані по осі переважаючого вітру. Осьова симетрія дворів символізує прагнення до порядку. Статуї богів і сфінксів, як охоронців зла, встановлювали в громадських місцях. Унікальність єгипетської культури полягає в особливому акценті на похоронному культі, тому найбільша увага приділяється меморіальним спорудам, які побудовані з найкращих матеріалів і розкішно оздоблені. На противагу цьому, палаци та інші будівлі будували з менш міцних матеріалів, оскільки єгиптяни вірили, що земні житла – це тимчасові помешкання, які не потребують багато уваги.

Єгипетські піраміди втілювали не лише ідею могутності й величі фараона, а також ідею безсмертя та конечності земного буття [14]. Вони були орієнтовані за сторонами світу майже з абсолютною точністю. Медійність піраміди виходить з архетипу «світової гори». Оскільки у світі, створеному богами, панував порядок, правильна трикутна форма піраміди якнайкраще відображала

світобудівну модель. Некрополь пірамід в Гізі своєю грандіозністю приголомшує людину, пригнічує її відчуттям власної нікчемності перед обличчям фараона. Трикутник символізує ідею вічності та постає викликом перед тривалістю часу земного буття, що домінує в єгипетській культурі.

Дослідження медійності архітектури античності, як зазначав у своїй монографії А.В. Іконніков [11], варто розпочати зі звернення розумової естетики Сократа, сутність якої філософ зводить до фрази «прекрасно те, що має сенс». Архітектура *античної Греції* поєднала в собі простоту і вишуканість, симетричність і пропорційність при повній відсутності зайвих деталей. Це пов'язано з тим, що антична культура – це шлях від міфу до логосу, від міфологічної моделі світу до його натурфілософського осмислення.

Географічні особливості Балканського півострова, масштаби оточення, його простота й завершеність сприяли розумінню співрозмірності людини і природи, що є характерним для давньогрецької культури. Це виявляється у формуванні особливого типу державного устрою, а саме міст-держав, відомих також як міста-поліси [6]. Устрій міста-поліса прищепив грекам особливий світогляд. Найвищою цінністю стала сама громада, яка забезпечує добробут кожного громадянина. Для греків місто-держава було єдиним місцем, де можна почуватися себе самостійною людиною, захищеною богами. Руйнування громадянського суспільства розглядається як руйнування світу. Для греків не було нічого гіршого за вигнання з рідного міста і позбавлення громадянських прав.

В епоху античності сформувались нові типи публічних просторів: агора, ринок, бібліотеки, гімназії. Громадські простори стали основою формування міст, що набули унікального просторового функціонального характеру, як середовище для зібрань громади та її волевиявлення. Антична модель світогляду найяскравіше матеріалізувалася в архітектурі давньогрецького храму, що увібрав у себе її найважливіші ознаки. Храм став центром суспільного життя поліса, місцем здійснення різноманітних релігійних ритуалів [5]. Матеріальність храму пов'язувалася з його семантичністю, формування колони як основного конструктивного елемента храму походило від будови людського тіла. Кожен храм зводився на честь бога-покровителя міста. Наприклад, Афіна Парфенос вважалася покровителькою Афін, відповідно на її честь було зведено головний храм Акрополя – Парфенон.

Ключове місце у формуванні медійності архітектурних просторів міст після Греції зайняв *Стародавній Рим*. У міському плануванні римляни використовували єдиний план, призначений для військового захисту поселення. План міста включає центральний форум, який надає міські послуги, оточений компактною прямокутною мережею вулиць і захисними стінами. Усю мережу

перетинають дві діагональні вулиці, що перетинаються в центральній площі [16]. Римляни побудували сотні міст по всій імперії (наприклад, місто Каллеа у Британії на рис.1), які підтверджують логічність підходу до містобудування. Вулиці зазвичай прокладали під прямим кутом, отримавши квадратні сектори; дороги однакової ширини та довжини, лише дві головні були ширшими за інші. Одна із доріг прокладалась у напрямку схід-захід, а друга на північ-південь; в точці перетину утворювався центр міста.

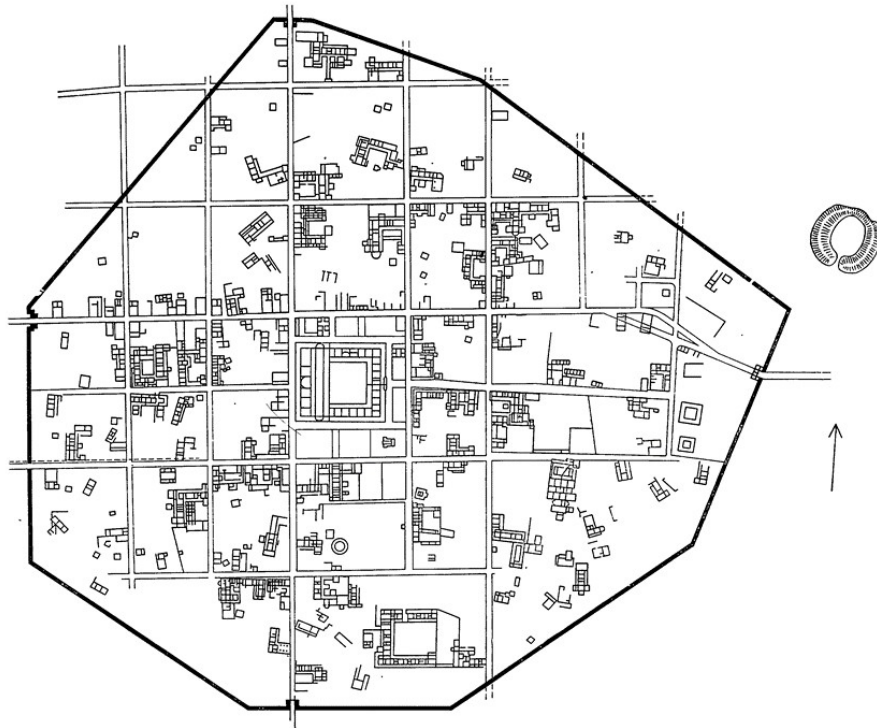

Рис.1. Місто Каллеа як зразок регулярного планування за часів Римської імперії

Вітрувій, описуючи міста Римської імперії, приділяє чималу увагу їх головним громадським площам – форумам [9], де зводили храми та громадські споруди для мешканців. Римський форум, безсумнівно, найвідоміший у цій епосі, його частиною є меморіали на честь перемоги римської армії, видатних полководців-імператорів: тріумфальна арка та колонади. До середини II ст. Рим досяг своєї найвищої могутності, громадські будівлі стали диференційованими, будувалось багато розважальних споруд за принципом «хліба й видовищ» - діяльності та інформативної сутності Стародавнього Риму. Соціальне життя відображене в новому типі архітектури — амфітеатрі, мета якого зібрати тисячі глядачів в одному місці. Амфітеатр створювався у формі еліпса, виходячи з прототипу світового яйця, що є основою життя Всесвіту.

В епоху *Середньовіччя* відбувається теологізація культури та діяльності, в Європі домінує велика світова релігія - християнство. Відповідно у містопроєктуванні починають вкладати новий зміст. Медійність базується на

божественних числах і образах сакральної геометрії, виникає небесний ідеал краси. Основні параметри простору (довжина, ширина, висота) теж виконують інформативну функцію. Це можна яскраво побачити на прикладі середньовічної християнської сакральної архітектури, яка стала основним носієм медійності. Церква сприймається як Божий Дім на землі, її параметри теж мають свій символічний зміст: «ширина означає любов, довжина – терпіння, висота – прагнення до Господа» [8].

Середньовічне місто постійно прагнуло досягти «ідеальної форми» – плани міст вписувались у квадрат або коло. Почали формуватись простори регулярного розпланування. Середньовічне місто було замкнутим, вулиці не були розраховані для естетики зорового сприйняття: ними проходили швидко, з бажанням пошвидше сховатися. Стрімкі й високі фасади будинків змушували людину відчувала себе мізерною. Центром середньовічного міста слугував головний собор, де проводилися не лише богослужіння, а й збори громади, філософські дискусії, торгівля.

Архітектурі Середньовіччя характерний вертикалізм ліній, що символізував прагнення душі до Бога, викликав бажання матеріалізувати Його в архітектурних формах забудови міст за допомогою збільшення кількості поверхів будинків, декорування вежами та шпилями, встановлення гостроконечних дахів [15].

Середньовічні храми покликані вести постійний діалог з тими, хто в них заходить. З одного боку храм є символом християнських таїнств, а з другого – він розмовляє з віруючими з допомогою символів, що вказують на присутність Бога в повсякденному житті мирян. Підійшовши ближче, людина мала змогу отримати нагадування про те, що чекає її після смерті, завдяки декоруванню фасадів скульптурними групами. Простір усередині храму розкривав цінності, якими варто керуватись у житті, щоб опинитись біля Бога. Інтер'єр організовувався таким чином, що увага зосереджувалась на центральному нефі, який зазвичай мав найбільший підкупольний простір і світло від нього падало чітко на вівтарну частину. Собор був наділений медійністю: своїми фасадами, неприступними вежами, що їх продовжували, він символізував надійний захист, який віруючі можуть отримати всередині. Це було також свідчення того, що спасіння досягає той, хто дотримується дисципліни і підпорядковується церкві. Водночас при всій своїй величчю собор був пам'яткою покори, символом зречення від земних насолод. Його естетика полягала у добровільній жертві в ім'я Господа.

Новим етапом змін в історії архітектури та її медійності стала епоха *Ренесансу*, основою якого став антропоцентризм, розпочалось відстоювання людиною власної свободи. Людина вийшла на перший план і стала

сприйматись як індивід, окрема особистість. Сформувався нова філософська позиція – пантеїзм: Бог не просто створює світ, а є присутнім у ньому, тож людина повинна радіти земним цінностям. Роль пантеїзму й антропоцентризму в формуванні інформаційності архітектури полягали у тому, що людина як творець, подібно до Бога, може створювати щось прекрасне. Формуються концепції «ідеальних міст». Ідеалісти доби Відродження візуалізують міста майбутнього, беручи за основу античні міста. Відбувається звернення архітектури до базових принципів, цінностей та форм античності: співвідношення з мірою людини, використання ордерів, колонад, арок. Важливо зазначити, що Відродження не просто позичило певні елементи, а «перетворило ідеали античності в абсолютну міру та ідеальний горизонт культури всього людства» [13].

Архітектура наділена медійністю, яка читається як в окремих елементах, так і в самій споруді в цілому. Особливістю медійності архітектури є те, що, на відміну від звичайного тексту, який ми сприймаємо послідовно, знаки в архітектурі ми сприймаємо одночасно. Отож, важливою є цілісність медійних елементів архітектури та зв'язків між ними. Цю властивість можна прослідкувати в архітектурі доби бароко, коли головною ціллю архітектора полягала в тому, щоб викликати у спостерігача захоплення, змусити його повірити в неможливе.

Епоха *бароко* пов'язана з науковими відкриттями, через які перед людьми відкрились нові знання. Актуальною стала проблема методології пізнання. Встановились нові цінності: любов до свободи, бажання пізнання природи. Світ почав трактуватись таким, що постійно змінюється, а сприйняття стало динамічним. Медійність архітектури орієнтується на емоційний стан людини, її переживання. На перший план вийшло прагнення до величчя, вихід за рамки дозволеного, гіперболізація. Італійський архітектор епохи бароко Лоренцо Берніні казав: «Я користуюсь мірою ока». Міські площі стали точками перетину вузьких вулиць та перетворились на цілісний, замкнений архітектурний простір. Перехожі мали можливість відчутти контраст між хаотичністю своїх буденних гамірних вулиць і торжественністю й спокоєм палацових чи церковних площ. У практиці містобудування сформувались тип площі, який підпорядковувався одній монументальній споруді як композиційній домінанті, внаслідок чого площа перетворювалась на своєрідний відкритий вестибюль перед головним об'єктом.

В архітектурі бароко спостерігається театралізована напруженість, сюжетне розгортання і кульмінація, що яскраво відображається в будівлях храмів з додатковим підсиленням ефекту завдяки світлу, кольору, розписам. Барокова архітектура не визнає прямих ліній і статичних площин [19].

Одним з елементів медійності міського простору можна назвати фонтан Треві у Римі – знаменитий взірець італійського бароко (рис.2). Нікола Сальві, архітектор фонтану, надихнувся ідеєю Папи Урбано VIII, який вважав, що архітектура і скульптура повинні розповідати історію, тож вирішив встановити пам'ятник «асqua vergine» (італ. – «незайманій воді») і увіковічити історію римського акведука. Темою композиції стало море. Розроблений на подібні триумфальної арки з глибокою нішею, фонтан плавно спускається до широкого басейну. По центру знаходиться велика скульптура Посейдона, який керує упряжкою в формі мушлі з морськими конями та тритонами. По боках фонтан обрамлено скульптурами, що розповідають історію акведука, а також алегоричними фігурами, пов'язаними з цілющими властивостями води.

Рис.2. Фонтан Треві у Римі як зразок виявлення бароко у громадському просторі (фото авторки)

На відміну від бароко, *класицизм* базувався на чітких правилах організації простору: строга орієнтація на головний фасад, чіткі геометричні лінії. Це було пов'язане з вірою в здатність людського розуму підпорядкувати собі цілий світ. Варто зазначити, що симетрія, властива архітектурі класицизму, використовувалася протягом усієї історії, тому її можна вважати основною ознакою медійності архітектури. Симетрія передбачає порядок, пов'язаний з організованістю й величністю, а також обмежує простір будівлі та можливості людей у ньому. Важливого значення набуває горизонтальна композиція, збереження ритму на фасаді.

У міський простір багато нових об'єктів принесло XIX ст. Такими об'єктами стали телеграфи, залізниці, метро, ліфти у багатоповерхівках,

електрифікація міст, які змінили швидкість і стиль міського життя. З'явилися нові види транспорту, фабрики, заводи. Цим умовам і вимогам не відповідало класичне місто, в якому головну роль відігравали церква, ринок і ратуша. Міста ХІХ ст. служили матеріальним втіленням раціоналізму, намагаючись поєднати в собі зручність і функціональність (іноді – всупереч волі їх мешканців).

Архітектура поступово перетворюється на набір площин, що обмежують простір. Такий розвиток архітектурних форм також став відображенням нового соціально-політичного порядку – монархії. Яскравим прикладом є організація королівського палацу у Версалі. Розташування кімнат у точності збіжне з траєкторією сонця впродовж доби. І не дивно, адже його власника, Людовіка ХІV, називали «королем-сонцем»: увесь денний графік короля був розписаний таким чином, що він переміщувався з одного приміщення в інше разом зі світлом сонця. В свідомості прислуги такий ритуал лиш закріпив символічне ім'я короля. Сам палац оздоблений великою кількістю золота і кришталю, насичений художніми творами мистецтва, що мало основну місію – прославляти короля. Медійність знаходить своє відображення і в садово-парковому мистецтві, коли сад стає продовженням помешкання господаря. За висловом Гюйо Ж.М. «головне призначення мистецтва полягає не в тому, що воно показує, а в тому, що воно змушує думати і відчувати» [10]. Це повинно було сформувані в свідомості суспільства впевненість у владі та встановити чіткі межі між окремими індивідами та соціальними групами.

Подальша зміна форм правління в період буржуазних революцій, злам у структурі соціальних зв'язків та формування масової культури знайшли своє відображення в архітектурних формах. Відхід від класицизму був пов'язаний з пришвидшенням та урізноманітненням міського життя, що вилилось у відмову від уніфікації і створило поширення різних архітектурних форм, що відповідали певним сферам життя у містах. Виникла необхідність у створенні нових типів архітектурних об'єктів: банків, вокзалів, торгових пасажів тощо. Одного архітектурного стилю стало замало, що й зумовило появу *історизму*. В ХІХ ст. при спорудженні церков відбувалось звернення до неоготики; античність відображалась у офіційних державних будівлях; епоха Ренесансу - в банківських установах; елементи бароко використовувались в об'єктах культури й розваг. Іконніков А.В. вказує на виникнення в зв'язку з цими подіями еkleктики в архітектурі [11]. Велику роль в цьому стилі «архітектури вільного вибору» відіграли представники класичної німецької філософії, чії ідеї розширили світогляд архітекторів, показавши різноманіття понять «ідеалу» та «краси».

У ХХ ст. відбувся різкий розрив з попередніми культурними традиціями і постали гострі світоглядні питання, відображені у філософії Ф. Ніцше [17], 3.

Фройда [23], К. Юнга [24]. З поширенням концепцій *модернізму* міста поступово втрачали свою просторову цілісність, перетворюючись на ряд не пов'язаних між собою ізольованих об'єктів, оточених дорогами та озелененими територіями. Створюються нові концепції громадських просторів: замість огороження будівлями, громадський простір «обтікає» навколо них, втрачаючи правильні геометричні форми та набуваючи аморфного вигляду. Формується ідея вільно розташованих у просторі об'єктів. Концепція інтернаціональної уніфікованої архітектури почала переважати у цілому світі. Традиційна квартальна забудова, яка формувала основні публічні простори, поступово руйнується. Окрім того, значна автомобілізація наприкінці 1940-х років, дала поштовх до розвитку передмість, перетворивши історичні міста в некомфортні, та знищила існуючі мережі пішохідних зон.

Культура почала орієнтуватись на екзистенційні ідеї про світ і людину; почались нові пошуки в архітектурі, мистецтві, літературі. Прикладом є проекти Ле Корбюзьє, який надихався «геометричною революцією» в мистецтві кубізму (реалізовані у його проекті вілли Ла Рош на рис.3). В цьому об'єкті Ле Корбюзьє вперше втілює свої революційні задуми. Пізніше він назве їх «п'ятьма відправними точками архітектури»: несучі колони, плоский дах, інтер'єри з відкритим плануванням, стрічкові вікна і фасади, що не залежать від несучих конструкцій [4].

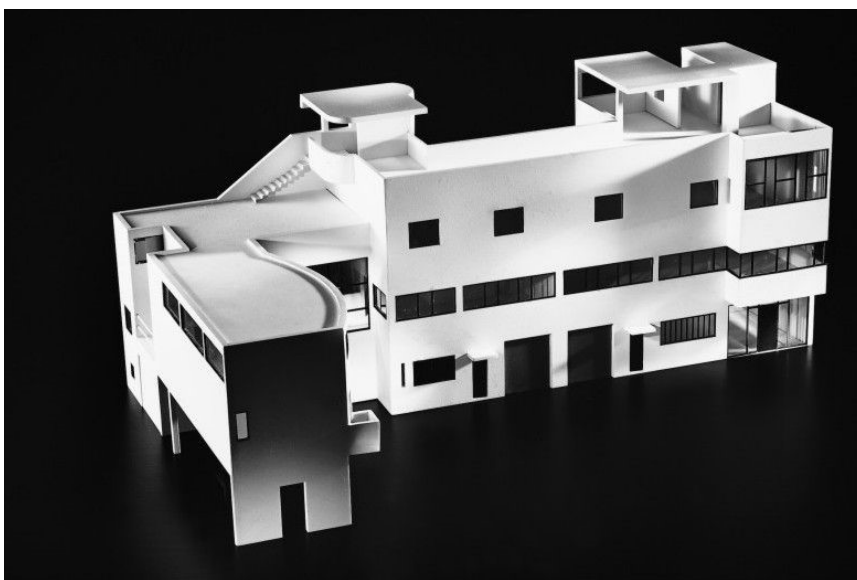

Рис.3. Макет вілли Ла Рош у Парижі архітектора Ле Корбюзьє, 1925 р.

Критика модернізму за надмірну раціональність, те прагнення стандартизувати архітектуру, призвела до виникнення *постмодернізму*, основними ідеями якого стало внесення в архітектуру нестандартного мислення, застосування метафор, іронії, художнього колажу [3]. Архітектура звертається до історії як до джерела внутрішніх ресурсів для розвитку

архітектури, відстоює права на вільне використання історичних елементів залежно від творчих задач архітектора. Місто перетворюється на поступове поєднання відкритих і закритих громадських просторів, що формують єдине цілісне середовище перебування. Простір постмодернізму позачасовий, але містить історичну пам'ять: символи та знаки прив'язують до вигаданого сценарію, а не до реальності. Простір, повертаючи свою традиційну форму, втрачає соціальний нав'язливий зміст, що замінюється уявними, віртуальними образами.

Архітектура інтегрує в свою сутність характерні елементи з різних історичних періодів, щоб інтерпретувати їх як відображення сучасності. Це новостворене середовище вважається ідеалізованою моделлю суспільства, протилежною до тієї, що існує насправді. В такий спосіб починає руйнуватись сама сутність архітектури, сенс якої затьмарюється тимчасовими та надуманими знаками. Широкого застосування набуває «архітектура кітч» - карикатурність як засіб спілкування з широкою аудиторією. Функціональність та конструктивність модернізму замінюється пошуком нової виразності форм.

У сучасності архітектура заснована на принципах постнекласичного мислення. На передній план виходять проблеми, пов'язані з заглибленням архітекторами в пошуки нових концепцій та вирішення проблем сучасного суспільства [20]. Популярності набула нелінійна архітектура. Значну роль у процесі формування медійності архітектури відіграють комп'ютерні технології. Архітектурні рішення набули надзвичайної різноманітності, тож звести їх до конкретних «чистих» напрямів дуже важко. Спостерігається плюралізм творчого мислення: від мінімалістичної геометричності до еkleктичної пластичності. Зростає роль авторської ідеї як основи проекту, його успіх безпосередньо залежить від засобів подачі.

Розглянувши особливості формування медійності архітектури та міських просторів у різні історичні епохи (табл. 1), можемо виявити певні константи як сталі характеристики медійності архітектури. На рівні міського планування це структурованість мережі вулиць і площ, а також функціональне зонування міста. Впродовж історії люди прагнули до порядку та чіткості у містобудуванні, намагались закладати в основі плану міста правильні геометричні форми.

На рівні громадських просторів прагнули створити середовище, у якому певна кількість людей матиме змогу вдовольнити свої потреби в комунікації, не порушуючи ідеологічні закони, актуальні в тому чи іншому історичному періоді. Як правило, головні простори створювались біля основних функціональних споруд у місті (храм, театр, об'єкти міського самоврядування). Історично громадський простір є однією з ключових категорій розуміння міського життя. Публічні простори античності (агори грецьких міст та форуми

римських) служили тими місцями, де перетинались і змішувались політика, торгівля, філософія; простори сучасних міст функціонують набагато складніше.

На рівні архітектури продемонстровано відображення ідеології кожного періоду з допомогою форм, композиції, декорування: в архітектурі втілено переконання, вірування, цінності людей; кожен об'єкт сприймається як нагадування про те, що важливо.

Таблиця 1.

Характеристика засобів формування медійності у різні історичні епохи

Епоха	Характеристика		
	Місто	Громадський простір	Архітектура
Межиріччя	<ul style="list-style-type: none"> - місто формується навколо храму - нерегулярна мережа вулиць - ієрархізація просторових форм 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутні громадські площі - наявні невеликі двори при палацах та храмах 	<ul style="list-style-type: none"> - прямокутні форми - терасування як прагнення людини до богів - символізм кольорів
Стародавній Єгипет	<ul style="list-style-type: none"> - прямокутний план - чіткий поділ на ритуальну, адміністративну та житлову зони - перша систему водопостачання і водовідведення 	<ul style="list-style-type: none"> - осьова симетрія вулиць та дворів - встановлення статуй-охоронців у громадських місцях 	<ul style="list-style-type: none"> - чітка геометрія ліній - трикутні форми - акцент на потойбічному житті
Антична Греція	<ul style="list-style-type: none"> - виникнення міст-полісів - акцент на єдності та свідомості громадян 	<ul style="list-style-type: none"> - формування відкритих публічних просторів (агора, ринок, бібліотеки, площі зібрань, гімназії) 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність зайвих деталей - симетричність - пропорційність архітектури до людини
Стародавній Рим	<ul style="list-style-type: none"> - прямокутна мережа вулиць - центр на перетині головних вулиць - захисні мури для підкреслення могутності Римської імперії 	<ul style="list-style-type: none"> - форум - головний публічний простір - меморіали на честь полководців - виникнення амфітеатру 	<ul style="list-style-type: none"> - підкреслення композиційних осей - пропорційність - структурованість - монументалізм
Середньовіччя	<ul style="list-style-type: none"> - план прагне до ідеальних геометричних форм - багато замкнутих просторів 	<ul style="list-style-type: none"> - ущільнена забудова вулиць та площ - гнітюча атмосфера 	<ul style="list-style-type: none"> - вертикалізм - гострі форми - храм підкреслює велич Бога та мізерність людини

<i>Продовження таблиці 1.</i>			
Епоха	Характеристика		
	Місто	Громадський простір	Архітектура
Ренесанс	- створення концепцій «ідеальних міст» - звернення до ідеалів античності	- площі квадратні - поява просторів для самовиявлення людини	- співвідношення з мірою людини - використання ордерів, симетрії та пропорційності
Класицизм	- регулярний план міста - формується квартальна структура - ієрархізація міської забудови	- створення нових громадських просторів - площа як простір, обмежений архітектурою	- горизонтальна композиція фасадів - збереження ритму - симетрія - лінійність форм
Історизм	- інтеграція нових функціональних об'єктів в план міста - розбудова міст внаслідок індустріалізації	- виникнення нових типів архітектурних об'єктів - поживлення руху через збільшення населення міст	- відмова від уніфікації - використання стилів різних історичних епох для різних функціональних об'єктів
Модернізм	- поділ на функціональні зони (сельбищну, громадську, рекреаційну) - структурованість простору міста	- громадський простір «обтікає» навколо будинків - формується концепція вільно розміщених в просторі об'ємів	- лаконічність форм - функціональність архітектури - використання нових матеріалів - позбавлення декору
Постмодернізм	- місто як поєднання відкритих та закритих просторів - постійний пошук революційних ідей	- насичення громадського простору символами та знаками для привернення уваги мешканців	- характерні елементи з інших історичних епох - поєднання непоєднуваного - карикатурність архітектурних форм
Сучасність	- трансформація міста під сучасні умови життя - інтеграція новітніх досягнень техніки	- громадський простір є місцем комунікації, відпочинку, саморозвитку - розмивання структури	- насичення архітектури технічними засобами - застосування нових будівельних матеріалів - відсутність цілісності та єдності в архітектурі

Висновки. 1. Аналіз історичних передумов дозволяє сформувати константи у формуванні архітектури та просторів міст, що виражають їх у медійність на усіх етапах історичного розвитку - це різноманітність: форм, планувальних засобів, композиційних прийомів, оздоблення, а тепер їх

інтерпретація, яка залежить від спостерігача, його соціального статусу, культурних та духовних цінностей, історичного періоду життєдіяльності.

2. Протягом існування людства архітектура виступає засобом орієнтації людини не лише в просторі, а й загалом у житті людини. Медійність архітектури й просторів можна вважати мірою насичення філософським та інформаційним змістом об'єктів і громадських просторів. Це визначає особливості генези в архітектурі та містобудуванні, починаючи від традицій закладання та розбудови міст і закінчуючи деталями оздобленням фасадів будівель.

3. В умовах сучасного проектування виникають нові вимоги до інформаційної сутності та ролі архітектури в житті та діяльності суспільства. Сучасна архітектура потребує змістовного й інформаційного наповнення. Аналіз історичних передумов формування медійності архітектури та міських просторів розкриває інформативність архітектури та просторів різних історичних періодів, сприяє якіснішому концептуальному підходу до створення нових об'єктів, формування та розвитку міських просторів.

Література

1. Bottero J. Religion in Ancient Mesopotamia. Chicago: University of Chicago Press, 2001. 246 p.
2. Eisenman P. Post Functionalism. Cambridge: Oppositions 6, 1976. 237 p.
3. Jencks C. The language of post-modern architecture. New York: Rizzoli International Publications, 1977. 136 p.
4. Le Corbusier. Towards A New Architecture. London: John Rodker Publisher, 1931. 316 p.
5. Leonard M. Ancient Philosophy. London: Granta, 2008. 116 p.
6. Sacks D., Murray O., Brody L. Encyclopedia of the ancient Greek world. New York: Infobase Publishing, 2005. 412 p.
7. Афанасьева В., Луконин В., Померанцева Н. Малая история искусств. История Древнего Востока. М.: Искусство, 1976. 366 с.
8. Ванеян С.С. Архитектура и иконография. Тело символа в зеркале классической идеологии. М.: Прогресс-Традиция, 2010. 832 с.
9. Вітрувій. Універсальний словник-енциклопедія. 4-е вид. К.: Тека, 2006. 1432 с.
10. Гюйо Ж.М. Искусство с точки зрения социологии. М.: Ленанд, 2015. 392 с.
11. Иконников А.В. Художественный язык архитектуры. М.: Искусство, 1971. 225 с.
12. Клочков И.С. Духовная культура Вавилонии: человек, судьба, время. Очерки. М.: Наука, Главная редакция восточной литературы, 1983. 207с.
13. Косиков Г.К. Средние века и Ренессанс. Теоретические проблемы. Методологические проблемы филологических наук. М.: МГУ, 1987. с. 222-252.
14. Лисичкіна О.Б. Світова художня культура. Частина 1. С-Пб.: Спеціальна література, 1997. 320 с.
15. Михалевич В.В. Храмова символіка в середньовічній європейській архітектурі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Архітектура (1), 2019. с. 13-19.
16. Моатти К. Античный Рим. М: АСТ, 2003. 208 с.

17. Ніцше Ф. Так мовив Заратустра: Книга для всіх і для нікого. Коломия: Галицька накладня Якова Оренштайна, 1910. 516 с.
18. Пунин А.Л. Искусство Древнего Египта. Раннее царство. Древнее царство. С-Пб.: Азбука, 2008. 464 с.
19. Резвухіна Л.О., Кірдіна О.М. Особливості стилю бароко в декоративно-прикладному мистецтві. Культура і мистецтво у сучасному світі, (17), 2016. с. 179–185.
20. Русевич Т.В. Мова архітектури – символи або стереотипи. Архітектурний вісник КНУБА. Вип. 1., 2013. с. 126-134.
21. Тюрменко І.І., Буравченкова С.Б., Рудик П.А. Культурологія: теорія та історія культури. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 370 с.
22. Франкфорт Г.А., Уилсон Дж., Якобсен Т. В преддверии философии. Духовные искания древнего человека. М.: Наука, 1984. 236 с.
23. Фрейд З. Основні категорії психоаналізу. К.: Всесвіт, 1991. с. 164 -170.
24. Юнг К. Архетипи і колективне несвідоме. Львів: Астролябія, 2012. с. 588.

Парнега М. Б.,

Национальный университет «Львовская политехника»

ИСТОРИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ФОРМИРОВАНИЯ МЕДИЙНОСТИ АРХИТЕКТУРЫ И ИНФОРМАТИВНОСТИ ПРОСТРАНСТВ ГОРОДСКОЙ СРЕДЫ

В статье рассмотрено феномен медийности архитектуры и городских пространств сквозь их информативную сущность. Медийность в архитектуре дополняет концептуальный подход к созданию новых объектов, формирования и развития городских пространств в настоящем времени, а также помогает поддерживать связь с историческими объектами. Исследовано генезис медийности архитектуры, ее эволюцию на протяжении всей истории человечества. Медийность проанализировано на трех уровнях: уровне города, общественного пространства и отдельных архитектурных объектов, и определено их особенности. Установлена связь медийности архитектуры и городских пространств с политическими, социальными, культурно-духовными событиями в жизни общества. Выявлены информационные константы как устоявшиеся характеристики архитектуры. Сформировано представление о семантической архитектуры и городских пространств. Выяснена роль исторических условий формирования медийности в современной архитектурной практике, так как в условиях современного проектирования возникают новые требования к информационной сущности и роли архитектуры в жизни общества.

Ключевые слова: медийность архитектуры; информативность архитектуры; семантическая архитектуры; генезис архитектуры; эволюция архитектуры.

Mariana Parneta,
Lviv Polytechnic National University

HISTORICAL PREREQUISITES FOR MEDIA FORMATION OF ARCHITECTURE AND INFORMATIVENESS OF CITY SPACES

The phenomenon of media formation of architecture and urban spaces as their informative essence is considered. Nowadays media formation in architecture complements the conceptual approach to the creation of new objects, formation and development of urban spaces and helps to maintain communication with historical objects. The genesis of media architecture and its evolution during the human history is studied. Media formation is analyzed on three levels: a level of the city, a level of the public space and the level of architectural objects. Their features are identified. The connection between the media formation of architecture and political, social, cultural events that took place in the life of society has been established. Information is revealed as constant characteristics of architecture and urban spaces. The idea of the semantics of architecture and urban spaces is formed. The role of historical conditions of media formation in modern architectural practice is clarified because there are new requirements to the information essence and role of architecture in the life of society in conditions of modern design.

Key words: media formation of architecture; informativeness of architecture; semantics of architecture; genesis of architecture; evolution of architecture.

REFERENCES

1. Bottero Jean. Religion in Ancient Mesopotamia. Chicago: University of Chicago Press. 2001. 246 p. {in English}
2. Eisenman P. Post Functionalism. Cambridge: Oppositions 6, 1976. 237 p. {in English}
3. Jencks C. The language of post-modern architecture. New York: Rizzoli International Publications, 1977. 136 p. {in English}
4. Le Corbusier. Towards A New Architecture. London: John Rodker Publisher, 1931. 316 p. {in English}
5. Leonard M. Ancient Philosophy. London: Granta, 2008. 116 p. {in English}
6. Sacks D., Murray O., Brody L. Encyclopedia of the ancient Greek world. New York: Infobase Publishing, 2005. 412 p. {in English}
7. Afanasieva V., Lukonin V., Pomerantseva N. Malaya istoria iskustv. Istoria Drevnego Vostoka. M.:Iskusstvo, 1976. 366 p. {in Russian}

8. Vaneyan S. S. Arhitektura i ikonografia. Telo simvola v zerkale klasicheskoi ideologii. M.:Progress-Traditsya, 2010. 832 p. {In Russian}
9. Vitruviiy. Universalnyi slovnik-entsyklopedia. 4-e vyd. K.:Tekha, 2006. 1432 p. {In Ukrainian}
10. Guyau J.M. Iskystvo s tochki zrenia sotsiologii. M.:Lenand, 2015. 392 p. {In Russian}
11. Ikonnokov A.V. Hudozhestvenniy yazuk arhitektury. M.:Iskusstvo, 1971. 225 p. {In Russian}
12. Klochkov I.S. Duhovnaya kultura Vavulonii: chelovek, sydba, vremya. Ocherki. M.:Glavnyaya redaktsia vostochnoy literatury, 1983. 207 p. {In Russian}
13. Kosykov H.K. Srednie veka I Renesans. Teoreticheskie poblemy. Metodologicheskie problem filologicheskikh nauk. M.:MGU, 1987. p. 222-252. {In Russian}
14. Lysyckina O.B. Svitova hudozhnia kultura. Chastyna 1. S-Pb.: Spetsialna literatura, 1997. 320 p. {In Ukrainian}
15. Mykhailevich V.V. Khramova symbolika v seredniovichniy evropeiskiy arhitekturi. Visnyk Natsionalnoho universytetu Lvivska politehnika. Seriya: Arhitektura (1), 2019. p. 13-19. {In Ukrainian}
16. Moatty K. Antichniy Rim. M.: AST, 2003. p.208. {In Russian}
17. Nietzsche F. Tak movyv Zaratustra: Kniga dlia vsih I dlia nikogo. Kolomya: Galytska nakladnia Iakova Orenshtayna, 1910. 516 p. {In Ukrainian}
18. Punin A.L. Iskystvo Drevniego Egipta. Rannie tsarstvo. Drevnie tsarstvo. S-Pb.: Azbuka, 2008. 464 p. {In Russian}
19. Rezvukhina L.O., Kirdina O.M. Osoblyvosti styliu baroko v dekoratyvno-prykladnomu mystetstvi. Kultura I mystetstvo u suchasnomu sviti, (17), 2016. p. 179–185. {In Ukrainian}
20. Rusevich T.V. Mova arhitektury – symboly abo stereotypy. Arhitekturnuj visnyk KNUBA. Vup. 1., 2013. p. 126-134. {In Ukrainian}
21. Tiyrmenko I.I., Buravchenkova S.B., Rudyk P.A. Kulturologia: teoria ta istoria kultury. Navchalnuj posibnyk. K.: Tsentr uchbovoi literatury, 2010. 370 p. {In Ukrainian}
22. Frankfort H.A., Willson J., Jacobson T. V preddverii filosofii. Duhonye iskaniya drevniego cheloveka. M.: Nauka, 1984. 238 p. {In Russian}
23. Freud Z. Osnovni kategorii psyhoanalizu. K.: Vsesvit, 1991. p. 164-170. {In Ukrainian}
24. Jung K. Arhetypy i kolektyvne nesvidome. Lviv: Astroliabia, 2012. 588 p. {In Ukrainian}